

TÓTH ANITA

A DIÁKNYELV

School slang

Szleng – Diákszleng

Az élet minden területén, így nyelvi téren is szükség van kikapcsolódásra; ennek a „*relaxáló*” *nyelvhasználatnak* a megvalósulása a szleng, amelyben köznyelvi változatától eltérően érvényesülhet a könnyed gúny, naiv báj, a játékosagra való hajlam, az érzelmek és jelenségek körének elbogatellizálása. Az élet, a gondolkodás bonyolultabbá válása is indokolja ezt a kifejezési formát, ezért nemhogy kihalna, éppen ellenkezőleg, a tendencia erősödése figyelhető meg.

Az ifjúság nyelve táplálkozott részben a századfordulón egyre inkább „felfedezett” diáknyelvből, emellett a katonai szakzsargonból, de jelentős hatással volt rá a tolvajnyelv, illetve megfigyelhető egy-egy sportág szakszavainak átvétele és hatása is.

A diákszleng létrejöttének alapvető feltétele egy olyan beszélőközösség, melynek tagjai naponta érintkeznek egymással. Minél intenzívebb a közöttük fennálló kapcsolat, annál nagyobb mennyiségben fordulnak elő szlengjelenségek az adott közösség beszédében.

Kiscsoport-szlengek: Jellemzőjük, hogy nyelvi anyaguk az adott csoport számára legfontosabb, legjellemzőbb dolgok megnevezésére szolgál. Ezek a fogalmak a csoporton kívüliek számára lehetnek ismertek vagy ismeretlenek.

Nagycsoport-szlengek: Kiscsoport-szlengből jönnek létre oly módon, hogy valamiféle azonosság révén a kiscsoport tagjai szorosabb kapcsolatba kerülnek egymással. Ez az azonosság lehet területi és szakmai, így a nagycsoport-szlengen belül beszélhetünk területi szlengekről és szakmai szlengekről. A legtöbb magyar szlengfajta – így a diáknyelv – ez utóbbihoz tartozik.

Ilyen csoportok létrejöhetnek általános iskolákban, középiskolákban, felsőoktatási intézményekben, és tagjaik kialakíthatják sajátos szlengjüket. A folyamat során ún. csoportszlengek jönnek létre, azaz a csoport tagjai létrehozhatnak egy „helyi” nyelvet, ami persze nem azt jelenti, hogy mások

egyetlen szavukat sem értik meg. Az egyes diákcsoportok használnak ugyanis általánosan használt szlengszavakat, amelyekről elmondhatjuk, hogy szinte mindenki számára érthetőek, másrészt azonban kialakítanak olyan speciális szavakat, kifejezéseket is, melyeket kívülállók (például a tanárok) nem értenek meg. Ezek a megnevezések főként olyan dolgokra, cselekvésekre vonatkoznak, amelyek meghatározó jelentőségűek a csoport tagjai számára, vagy esetenként titokként akarják azt kezelni.

Ha a diákszleng általánosabb vonásait próbáljuk megszerezni, akkor az alábbi téziseket emelhetjük ki:

- Egységes ifjúsági nyelvről már nem beszélhetünk, csak elkülönülő csoportok nyelvéről.
- Az ifjúsági nyelv nem homogén nyelvváltozat, hanem, mint ahogyan a fiatalok nyelve, nyelvhasználat, beszéd- és magatartás-kultúrája, ez is rétegzett.

Életkori határai:

- Nincs életkorhoz kötve, hiszen az ifjúsági életszakasz merev életkori határai eltűnőfélben vannak.

A sajátos szóalkotás indítékai:

- Csoporthoz való tartozás.
- Elkülönülés – feltűnési vágy.
- Határozott törekvés a nyelvi normától való elszakadásra. A nyelvi devianciának fontos szerepe van a kamaszkori identitáskeresésben is.

Rokonság más csoportnyelvekkel:

- Legközelebb a tolvajnyelvhez, jassz nyelvhez áll.

Nyelvi szintjei:

Három jelentős szintből épül fel:

1. a tulajdonképpeni, normatív módon szabályozott köznyelvből,
2. saját, kialakulóban lévő és átvett szlengszókincsből,
3. a mindennapi életből ismert köznyelvi trágár szavakból és kifejezésekből.

Szókinccse:

- Kifejezőkészlete hihetetlenül gazdag, gyorsan változik.
- Játékos, ötletes, vidám, de jellemző rá a durvaság, a nyelvi trágárság, amely gyakran a kommunikációs helyzetek durvaságából fakad.

A szókincs tartalmának változásai:

- Gazdagodik: a kifejezési formák elvontabbá, áttételesebbé válnak, a mondat szerkesztés sajátosságai gyors tempójú asszociációkról árulkodnak.
- Az irodalmi nyelv megújulási lehetőségeinek egyik fő forrása.
- Szegényedik, elszürkül: az élőszóbeli megnyilatkozások nyelvi eszközeiben.

A szókincs gyarapodásának módjai:

- Szóképzés
- Idegen eredetű szavak átvétele
- Lexikai elemek időleges cseréje

Miért használják a diákok a szlenget?

A vizsgálatok szerint a szleng szavai sokkal nagyobb százalékban fordulnak elő a fiatalok nyelvében, mint az idősebbekében, ami persze nem jelenti azt, hogy ez utóbbiak ne használnák azt, hiszen újabb és újabb generációk nőnek fel az évek során, így a fiatalok nyelvét egyre szélesebb körben kezdik el használni, életkortól és foglalkozástól függetlenül.

Matijevics Lajos véleménye szerint a diákok azért tartják fontosnak a szleng használatát, mert ezáltal úgy érzik, hogy egy csoporthoz tartoznak, szembeszegülhetnek a felnőttekkel, tréfálkozhatnak, gúnyolódhatnak, és feltűnést kelthetnek. A szleng használata ugyanakkor a konvencionális kötöttségektől is megszabadítja őket.

Részben szellemességre és játékosságra törekednek, másrészt szembeütnöbbé próbálják tenni a különbségeket – olykor ellentétet – a felnőttek és saját világuk között.

A szleng nyelvhasználatának egy részét a humor, a tréfa, a könnyedség jellemzi, emellett gyakran együtt járhat egyfajta „nyegle” világszemlélettel is.

A köznyelvhez képest a szleng szókincsét általában lenézőnek, leki-csinylőnek érezzük, ami abból ered, hogy a beszélő erős kritikával szemléli a különféle jelenségeket, ezért esetenként ironikusnak, pejoratívnak, olykor durvának érezhetjük a létrehozott szavakat.

Szógyűjtemény

Gyűjtésemet a bácsfeketehegyi Nikola Đurković Általános Iskola negyedik és nyolcadik osztályában végeztem. Célom az volt, hogy kérdőívek segítségével bemutassam és összehasonlítsam a két osztály diáknyelvét. A negyedik osztály létszáma 28 (15 lány és 13 fiú). A nyolcadik osztály létszáma 16 (5 lány és 11 fiú).

1. Személyek nevei

Köznyelvi szó	a 4. osztály diáknyelve	a 8. osztály diáknyelve
leány	csaj, liba, kacsa, szuka, birka, boszi, lány, csajszi, boszorkány, tyúk, nő, kényes, köcsög, kisasszony	csaj, bige, csajszi, nő, lány, cicababa
fiú	pasi, köcsög, gyerek, hülye, pácó, fiúcska, férfi, barom, banán, fickó, srác, okos, koma	csávó, koma, köcsög, kölök, ipse, legény, srác, pasi, ficsúr
rendőr	zsaru, milicica, milicia, policia, rendi, száobrácska, fakabát, police, polisz, rendőrbácsi, törvényember, polip, milica	zsaru, szépruhás, zsernyák, zsandár, policia, csendőr, milicia
idős férfi	öregember, vén, tata, öreg, agg, öreg férfi, huse, öregapó, aggastyán, vénember, nagypapa, batya, szemölcsös, vén karantoló, vén kappany	tata, öregember, öreg, bácsi, vén, agg, deda
idős nő	öregasszony, mama, banya, nyanya, liba, vén szatyor, vénasszony, mami, öregnéni, drinyó, anyó, ráncos, öreganyó, vén béka, vén kappany, tyúk	banya, öregasszony, néni, idős asszony, öreglány, szüle, nyanya

2. Testrészek

fej	kobak, labda, gumó, agy, gömb, koponya, sütőtök, gubó, koponyacsont, tarkó, dió	kobak, kanyra, pofa
haj	sörény, farok, paróka, lomb, lófarok	séró, lobonc

3. Tárgyak, eszközök

pénz	zsozsó, mani, dinár, vas, lóvé, píz, szajré, gázsí, vaspénz, para, dohány, pare, susu, paré	lé, mani, zsozsó, píz, many
------	---	-----------------------------

4. Testi tulajdonságok

kicsi	pici, törpe, alacsony, mütyűr, tőpörtyű, picur, pöttöm, apró, pindur, csitri	szmoki, törpe, apró, manó, pici, alacsony
nagy	óriás, magas, égimeszelő, mamut, ormótlan, zsiráf	égimeszelő, góliát, óriás, guliver, magas, hórihorgas
kövér	dundi, hájpacni, duci, dagadt, disznó, temérdek, duckó, kamion	bimbó, tehén, duci, ducó, testes
sovány	gersli, sovi, fogpalcika, gebe, vékonyka, vékony, giliszta, tű, csontváz	gebe, gersli, csonti, nollebcig

5. Cselekvések

lassan megy	csiga, megy, csigázik, sétál, ballag, lassú, lassi, csigabiga	andalog, csiga, lusta, sétál, húzza a belét
-------------	---	---

6. A tanárok becéző- és ragadványnevei

4. osztály: Miszisziszi, Miszisz Molnár, Missiszípy Molnár, Misiszke, Misslikbe aprított Molnár; Treszka; Öreg mami; Budvajóska, Józsika, Vámpír, Budvai Rózsi, Józsi Budváról, Zsiráf, Jóska, Budváról jött Rózsi, Joska

8. osztály: Föcitanár; Bosnyák; Törítanárnő; Gazella, Gizi, Góracitanárnő; Biosztanár; Treszka; Lererin; Bojtos; Órimami

7. Falucsúfolók:

8. osztály: Szárkúpsziti, Matyófalva, Szenttojás, Tepolya, Góracfalva, Lovćenáci-náci

8. Köszönésformák

	<i>4. osztály</i>	<i>8. osztály</i>
közeledés	szevasz, szia, szesz, szasz, haver, sziasztok, szesztok, helló, szesz bre, csá-csumi-csá	szevasz, helló, szia, szesz, zerbusz, hellóka, sziasztok, háj, szerbusz, szasz
távolodás	na csá, pá, csá, cső, visz-lát, pápá, bye-bye, csátok, csüssz, na csász, pásztok	no szesz, szia, csáó, csinú, helló, csüsz

Összegzés

Manapság nagyon sok vád éri a fiatalok nyelvhasználatát. Nem szabad azonban megfélemlkezni arról, hogy a nyelv a gondolkodás és a társadalom függvényében alakul, s hogy milyen társadalomlélektani okok idézik elő, például a diákszleng vulgarizálódását (a média hatása). Mint ahogy a bemutatott szavak is tanúsítják, a diákok rendkívül kreatívak, játékosak, és ez a szóalkotásukban is megmutatkozik. Szemléletességre, változatosságra törekszenek, ezért szellemes, frappáns, képtartalmú szavakat, kifejezéseket alkotnak, vagy egyszerűen játszanak a szavakkal.

Véleményem szerint a negyedikesek diáknyelve változatosabb, játékosabb, ötletesebb, a nyolcadikosoké pedig durvább. Ez a kamaszkorral és a környezet hatásával is magyarázható. Egyes szavaknál megfigyelhető a szerb nyelv hatása is.